

تحریم‌های اقتصادی با وجود معافیت‌های بشردوستانه، نظام سلامت ایران را در ابعاد دارویی، اقتصادی و اجتماعی تضعیف کرده‌اند

تحریم‌ها و سلامت ایرانیان

تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران طی دو دهه گذشته، سلامت عمومی را به‌طور مستقیم و غیرمستقیم تحت فشار قرار داده‌اند. گزارش‌های علمی و حقوق بشری نشان می‌دهد که این تحریم‌ها حتی با وجود معافیت‌های رسمی برای دارو و تجهیزات پزشکی به دلیل محدودیت‌های بانکی، اختلال در زنجیره تأمین و افزایش هزینه‌ها، پیامدهای گسترده‌ای بر بیماران، نظام درمان و جامعه داشته‌اند.

به گزارش پایگاه خبری شبکه سلامت ۲۴، تحریم‌های اقتصادی علیه ایران در ظاهر شامل «معافیت‌های بشردوستانه» برای دارو و تجهیزات پزشکی هستند، اما شواهد علمی و گزارش‌های میدانی نشان می‌دهد که این معافیت‌ها در عمل کارآمد نیستند. در یک گفت‌وگوی تحلیلی، پژوهشگر مرکز نوآوری سلامت دانشگاه استنفورد تأکید می‌کند که تحریم‌ها «به‌جای فشار بر ساختار سیاسی، بیشترین آسیب را به مردم عادی، بیماران مزمن و گروه‌های آسیب‌پذیر وارد کرده‌اند». این تحلیل با یافته‌های پژوهش‌های علمی گسترده هم‌خوانی دارد.

(۱) بحران دارو و تجهیزات پزشکی؛ از کمبود تا افزایش قیمت

گزارش دویچه‌وله تأیید می‌کند که «بسیاری از داروهای نجات‌بخش دیگر در داروخانه‌ها پیدا نمی‌شود» و کمبود مواد اولیه تولید دارو، بحران را تشدید کرده است. این گزارش می‌گوید:

داروهای حیاتی برای بیماران سرطانی، تالاسمی و هموفیلی کمیاب شده‌اند
مواد اولیه تولید دارو به دلیل محدودیت‌های وارداتی کاهش یافته است
تجهیزات بیمارستانی فرسوده شده و امکان جایگزینی محدود است

این وضعیت نشان می‌دهد که سلامت عملاً گروگان محدودیت‌های بانکی و حمل‌ونقل بین‌المللی شده است. حتی اگر دارو از نظر قانونی معاف باشد، نبود امکان پرداخت و بیمه حمل‌ونقل، آن را به کالایی کمیاب تبدیل می‌کند.

(۲) اختلال در زنجیره تأمین سلامت؛ یافته‌های پژوهش علمی

مطالعه منتشرشده در مجله Globalization and Health نشان می‌دهد که تحریم‌ها در بازه ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ به‌طور سیستماتیک بر سلامت جمعیت ایران اثر گذاشته‌اند و یکی از مهم‌ترین پیامدها، اختلال در واردات مواد اولیه دارو و تجهیزات پزشکی بوده است.

این اختلال‌ها شامل:

کاهش واردات مواد اولیه دارو
افزایش هزینه تولید داخلی
کاهش دسترسی به فناوری‌های نوین تشخیصی
کاهش کیفیت خدمات درمانی

این مطالعه نشان می‌دهد که تحریم‌ها نه‌تنها بر بیماران، بلکه بر کل ساختار نظام سلامت اثر گذاشته‌اند و ظرفیت پاسخ‌گویی به بحران‌ها را کاهش داده‌اند.

(۳) فشار بر بیماران مزمن و گروه‌های آسیب‌پذیر

پژوهشگر استنفورد هشدار می‌دهد که تحریم‌ها بیشترین فشار را بر زنان، کودکان و بیماران مبتلا به بیماری‌های مزمن وارد کرده‌اند و این وضعیت «عملاً به جنگ اقتصادی علیه مردم عادی تبدیل شده است».

گزارش‌های حقوق بشری نیز نشان می‌دهد که تحریم‌ها:

دسترسی بیماران به داروهای حیاتی را کاهش داده‌اند

هزینه درمان را چند برابر کرده‌اند
خانواده‌ها را مجبور به خرید دارو از بازار سیاه کرده‌اند

تحلیل: این وضعیت عدالت سلامت را به شدت زیر سؤال برده و نابرابری‌های موجود را تشدید کرده است.

۴) افزایش هزینه‌های سلامت و فشار اقتصادی بر خانوارها

تحریم‌ها از طریق تورم، کاهش ارزش پول ملی، افزایش هزینه واردات، کاهش درآمد خانوارها به‌طور غیرمستقیم سلامت مردم را تحت تأثیر قرار داده‌اند.

گزارش‌های حقوق بشری سازمان ملل نیز تأکید می‌کند که تحریم‌ها بر رفاه، اشتغال و امنیت غذایی مردم اثر منفی گذاشته‌اند.

سلامت دیگر یک حق عمومی نیست؛ بلکه به یک کالای گران‌قیمت تبدیل شده است. این تغییر پیامدهای اجتماعی و روانی گسترده‌ای دارد.

۵) کاهش تاب‌آوری نظام سلامت؛ یافته‌های مرور نظام‌مند

یک مرور نظام‌مند منتشرشده در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که تحریم‌ها باعث کاهش تاب‌آوری نظام سلامت ایران شده‌اند؛ از جمله:

کاهش توان تولید داخلی دارو
فرسودگی زیرساخت‌های بیمارستانی
کاهش کیفیت خدمات درمانی
ضعف در پاسخ‌گویی به بحران‌ها

این مرور تأکید می‌کند که تحریم‌ها هزینه‌های سلامت را افزایش داده و نابرابری‌های سلامت را تشدید کرده‌اند.

۶) پیامدهای روانی و اجتماعی؛ بحران پنهان سلامت

تحریم‌ها تنها بر جسم اثر نمی‌گذارند؛ بلکه پیامدهای روانی و اجتماعی گسترده‌ای دارند:

افزایش اضطراب و ناامنی اقتصادی
کاهش امید اجتماعی
افزایش استرس در بیماران مزمن
کاهش اعتماد به نظام سلامت

این پیامدها در کنار کمبود دارو و افزایش هزینه‌ها، چرخه‌ای از آسیب‌های چندلایه ایجاد کرده‌اند که در بلندمدت می‌تواند به بحران‌های اجتماعی گسترده‌تر منجر شود.

۷) تناقض معافیت‌های بشردوستانه

اگرچه دارو و تجهیزات پزشکی از نظر قانونی معاف‌اند، اما:

بانک‌ها از ترس جریمه‌های سنگین تراکنش‌های مرتبط با ایران را انجام نمی‌دهند
شرکت‌های خارجی از همکاری با ایران خودداری می‌کنند
حمل‌ونقل و بیمه بین‌المللی محدود شده است

نتیجه این تناقض، کمبود دارو، افزایش قیمت‌ها و کاهش دسترسی بیماران است.

جمع‌بندی

تحریم‌ها در ایران تنها یک فشار اقتصادی نیستند؛ بلکه یک بحران سلامت عمومی ایجاد کرده‌اند. این بحران چندلایه است:

اختلال در زنجیره تأمین دارو
افزایش هزینه‌های سلامت
فشار بر بیماران مزمن
کاهش تاب‌آوری نظام درمان
پیامدهای روانی&اجتماعی گسترده

شواهد علمی و گزارش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که تحریم‌ها حتی با وجود معافیت‌های رسم در عمل سلامت مردم را هدف قرار داده‌اند و بیشترین آسیب را به آسیب‌پذیرترین گروه‌ها وارد کرده‌اند.